

Андрій Миколайович **ГЛУЩЕНКО**

к.е.н., докторант, Академія праці, соціальних відносин і туризму

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1897-4837>

e-mail: statproff@gmail.com

РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ "ЗЕЛЕНОЇ" ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Статтю присвячено шляхам та механізмам державного регулювання зеленої трансформації у царині національної економіки. Зелена трансформація економіки – це перехід від традиційних економічних моделей, заснованих на викопних видах палива та значному споживанні природних ресурсів, до більш екологічно чистих та енергоефективних технологій. Обґрунтовано, що застосування енергоефективних джерел забезпечує стабільність енергопостачання в довгостроковій перспективі. Доведено, що впровадження енергоефективних технологій у різних галузях економіки позитивно впливає на економічні показники та екологічну ситуацію в країні.

Ключові слова: зелена економіка, сталий розвиток, зелена трансформація, трансформація економіки, державне регулювання

ВСТУП

Зелена трансформація, яка передбачає перехід до екологічно стійких практик та технологій, стала невід'ємною частиною глобального розвитку в XXI ст. Цей процес характеризується комплексним підходом до вирішення екологічних проблем та зміною парадигми економічного зростання.

Незворотність зеленої трансформації обумовлена низкою факторів. Зростаюча обізнаність стосовно кліматичних змін та їх наслідків спонукає уряди, бізнес та громадськість до активних дій. Технологічний прогрес у сфері відновлюваної енергетики та ефективних технологій робить їх все більш конкурентоспроможними. Міжнародні угоди та національні політики створюють регуляторне середовище, яке стимулює зелені інновації та інвестиції.

Важливо зазначити, що зелена трансформація охоплює всі сектори економіки, від енергетики до сільськогосподарства, транспорту та будівництва. Це системний процес, що вимагає переосмислення виробничих процесів, споживчих звичок та моделей управління ресурсами. Зелена трансформація є не лише бажаним, але й необхідним шляхом розвитку, що забезпечує довгострокову стійкість економічних систем та збереження екологічного балансу планети.

Сучасні глобальні виклики, пов'язані зі зміною клімату та виснаженням природних ресурсів, зумовлюють необхідність переходу до сталого розвитку та «зеленої» економіки. У цьому контексті особливої актуальності набуває питання ролі державного регулювання у забезпеченні «зеленої» трансформації національної економіки. Незважаючи на зростаючий інтерес до цієї проблематики, є потреба у комплексному дослідженні механізмів та інструментів державного впливу на процеси екологізації економіки. Важливим аспектом є аналіз ефективності різних підходів до державного регулювання в контексті специфіки національних економічних систем та глобальних тенденцій сталого розвитку. Актуальним залишається питання балансу між ринковими механізмами та державним втручанням у процесі «зеленої» трансформації, а також розроблення оптимальних моделей державної політики у цій сфері.

Багато вітчизняних науковців вивчали цю тему. Так,

А.П. Андібур, Н.І. Андібур, А.А. Андібур [1] досліджували вплив «зеленої» економіки на сталий розвиток, розглядаючи можливості та виклики, що виникають у цьому процесі. О. Бакуліна, В. Тернопільська [2] зосередилися на дослідженні «зеленої» економіки як умови сталого розвитку. Ю. Боровик, Ю. Єлагін, О. Полякова [3] розглядали сутність, принципи та перспективи «зеленої» економіки для України.

Л. Горбач, О. Рубан, Я. Гуменюк [4] досліджували «зелену» економіку та стале виробництво в умовах глобалізації. М. Карпа [5] зосередився на державній екологічній політиці у сфері забезпечення екологічної безпеки та сталого розвитку в Україні. І. Кононенко [6] досліджував державну екологічну політику в умовах децентралізації влади в Україні.

В. Мельник, О. Поліщук [7] досліджували сталий розвиток в умовах глобалізації. К. Сергій, М. Миргородська [8] розглядали державну екологічну політику в умовах цифрового розвитку суспільства, зокрема механізми мережевого управління. О. Харчук [9] досліджував сталий розвиток з економічного, екологічного та соціального аспектів. Б. Хахула [10] розглядав «зелену» економіку як основу інноваційного розвитку аграрного сектору України.

МЕТА роботи – систематизація ключових напрямів державного регулювання у забезпеченні «зеленої» трансформації національної економіки.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для досягнення поставленої мети застосовано теоретичні методи дослідження: аналіз джерельної бази, абстрагування (виділення істотних властивостей), компаративний аналіз (порівняння сутнісних особливостей різних методологічних підходів), класифікацію, систематизацію, узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

«Зелена» трансформація відіграє критичну роль у розвитку сучасної економіки держави, постаючи каталізатором інновацій та структурних змін. Цей процес передбачає перехід до більш сталої моделі економічного зростання, яка враховує екологічні та соціальні аспекти розвитку [1, 3].

«Зелена» трансформація стимулює розвиток нових

галузей та технологій, таких як відновлювана енергетика, екологічно чисті виробництва та циркулярна економіка. Це створює нові робочі місця та сприяє диверсифікації економіки. Впровадження енергоефективних технологій та ресурсозберігаючих практик підвищує конкурентоспроможність національних підприємств на глобальному ринку, де екологічні стандарти стають все більш важливими [4, 7].

«Зелена» трансформація сприяє покращенню якості життя населення через зменшення забруднення довкілля та покращення здоров'я громадян, що у довгостроковій перспективі зменшує навантаження на систему охорони здоров'я та підвищує продуктивність праці. Крім того, орієнтація на «зелену» економіку покращує інвестиційну привабливість країни, особливо в контексті зростаючого глобального тренду на відповідальне інвестування. «Зелена» трансформація є не лише екологічною необхідністю, але й потужним драйвером економічного розвитку та підвищення добробуту суспільства [1, 3–4].

Державне регулювання відіграє ключову роль у забезпеченні ефективної зеленої трансформації національної економіки. Це створює необхідну нормативно-правову базу, що встановлює екологічні стандарти, норми та правила для підприємств і організацій. Таке регулювання сприяє впровадженню екологічно чистих технологій, стимулюючи інновації та зменшуючи негативний вплив на навколишнє середовище. Без чіткого регулятивного підходу приватний сектор може уникати додаткових витрат, пов'язаних з охороною природи, що в довгостроковій перспективі може призвести до екологічних катастроф.

Крім того, державне регулювання сприяє мобілізації фінансових ресурсів на підтримку «зеленої» економіки. Через податкові пільги, субсидії та державні інвестиції уряд може стимулювати розвиток відновлюваних джерел енергії, енергоефективних технологій та «зеленої» інфраструктури. Це не тільки підтримує екологічно чисті ініціативи, але й створює нові робочі місця, сприяє економічному зростанню та підвищує конкурентоспроможність країни на міжнародному ринку. Це сприяє підвищенню обізнаності суспільства стосовно екологічних проблем і залученню громадськості до прийняття рішень. Так, державне регулювання відіграє критичну роль у забезпеченні стійкого розвитку, охорони навколишнього середовища та формуванні екологічно відповідального суспільства [5–6, 8].

Мета державного регулювання в сфері «зеленої» трансформації національної економіки полягає в забезпеченні сталого розвитку країни шляхом інтеграції екологічних, економічних та соціальних аспектів у всі сфери економіки та життя суспільства з метою збереження навколишнього середовища, підвищення якості життя населення та створення умов для довгострокового економічного зростання.

Водночас завданнями державного регулювання в забезпеченні «зеленої» трансформації національної економіки є [1–10]:

1. Розроблення та впровадження ефективної законодавчої бази:
 - створення правових механізмів для стимулювання впровадження екологічно чистих технологій;
 - забезпечення виконання міжнародних зобов'язань з охорони навколишнього середовища.

2. Стимулювання інвестицій у зелені технології:
 - запровадження фінансових інструментів, таких як субсидії, гранти, податкові пільги для підтримки проєктів, що спрямовано на зниження негативного впливу на навколишнє середовище;
 - заохочення приватних інвестицій у відновлювані джерела енергії та інші зелені проєкти.
 3. Підвищення енергоефективності та впровадження відновлюваних джерел енергії:
 - розроблення та впровадження програм з енергоефективності у промисловості, транспорті та будівництві;
 - стимулювання розвитку та застосування відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна, вітрова та гідроенергетика.
 4. Підтримка наукових досліджень та інновацій:
 - фінансування досліджень у сфері «зеленої» економіки та екологічних технологій;
 - створення умов для розвитку інноваційних підприємств, що працюють у галузі «зеленої» економіки.
 5. Розвиток інфраструктури для «зеленої» економіки:
 - інвестиції у модернізацію та розвиток інфраструктури, необхідної для «зеленої» економіки, включаючи транспортні системи, енергетичні мережі та системи управління відходами;
 - створення сприятливих умов для впровадження інтелектуальних систем управління ресурсами.
 6. Освіта та підвищення обізнаності населення:
 - впровадження освітніх програм, спрямованих на підвищення екологічної культури та обізнаності населення про переваги «зеленої» економіки;
 - проведення інформаційних кампаній для підтримки екологічних ініціатив та програм.
 7. Моніторинг та оцінювання екологічної політики:
 - впровадження системи моніторингу за виконанням екологічних програм та оцінювання їх ефективності;
 - забезпечення прозорості та звітності у сфері екологічного регулювання.
 8. Забезпечення екологічної безпеки та збереження біорізноманіття:
 - впровадження заходів для зниження забруднення навколишнього середовища та збереження природних ресурсів;
 - охорона та відновлення природних екосистем, збереження біорізноманіття.
 9. Міжнародне співробітництво:
 - активна участь у міжнародних екологічних програмах та угодах;
 - співпраця з іншими країнами у впровадженні передових екологічних практик та технологій.
- Відповідно до дослідницької проблематики раціональним буде систематизувати ключові напрями державного регулювання у забезпеченні «зеленої» трансформації національної економіки (рис. 1).
- Розглянемо більш детально вищевказані ключові напрями державного регулювання в сфері забезпечення «зеленої» трансформації національної економіки:
1. Формування ефективної законодавчої бази є фундаментальним аспектом державного регулювання у забезпеченні «зеленої» трансформації національної економіки. Цей процес передбачає розроблення та імплементацію комплексу законів і нормативно-правових

Рис. 1. Ключові напрями державного регулювання в забезпеченні «зеленої» трансформації національної економіки (розроблено автором)

актів, спрямованих на стимулювання розвитку екологічно орієнтованих секторів економіки.

Ключовими елементами такої законодавчої бази можуть бути: встановлення екологічних стандартів та нормативів; впровадження системи економічних інструментів, включаючи податкові пільги для підприємств, що застосовують екологічно чисті технології; запровадження механізмів відповідальності за порушення екологічного законодавства. Особливу увагу слід приділити гармонізації національного законодавства з міжнародними екологічними нормами та стандартами, що сприятиме інтеграції країни у глобальні процеси «зеленої» трансформації.

2. Фінансова підтримка та стимулювання інвестицій є критично важливим напрямом державного регулювання у контексті «зеленої» трансформації економіки. Цей підхід передбачає розроблення та впровадження різноманітних фінансових механізмів, спрямованих на заохочення екологічно орієнтованої діяльності.

Ключовими інструментами можуть бути: державні субсидії для проектів у сфері відновлюваної енергетики; грантові програми для розвитку інноваційних «зелених» технологій; пільгові кредити для підприємств, що впроваджують екологічно чисті виробничі процеси. Важливим аспектом є також створення сприятливого інвестиційного клімату для залучення приватного капіталу у «зелені» сектори економіки, що може включати податкові преференції та гарантії для інвесторів. Ефективна фінансова політика держави у цій сфері сприятиме прискоренню процесів екологізації та підвищенню конкурентоспроможності національної економіки.

3. Розвиток інфраструктури та технологій є ключовим компонентом державної стратегії забезпечення «зеленої» трансформації економіки. Цей напрям передбачає цілеспрямовані інвестиції у створення та модернізацію інфраструктурних об'єктів, які сприяють екологізації економіки. Зокрема, це включає розбудову мереж для відновлюваних джерел енергії, впровадження енергоефективних систем у будівництві та модернізацію транспортної інфраструктури з метою зниження викидів.

Паралельно, важливим аспектом є підтримка наукових досліджень та інновацій у сфері «зелених» технологій. Це може реалізовуватися через фінансування

дослідницьких програм, створення технологічних парків та інкубаторів, а також стимулювання співпраці між науковими установами та бізнесом. Такий комплексний підхід сприятиме технологічному оновленню економіки та підвищенню її екологічної ефективності.

4. Освітні програми та підготовка кадрів є невід'ємним складником державного регулювання в контексті «зеленої» трансформації економіки. Цей напрям передбачає системну інтеграцію екологічної освіти на всіх рівнях – від дошкільної до вищої та післядипломної.

Основними аспектами є розроблення та впровадження спеціалізованих навчальних програм, орієнтованих на формування компетенцій у сфері сталого розвитку та «зелених» технологій. Важливим є також створення механізмів перекваліфікації працівників традиційних галузей для їх адаптації до нових вимог «зеленої» економіки. Держава може стимулювати цей процес через грантові програми, підтримку освітніх ініціатив та сприяння співпраці між освітніми закладами та бізнесом. Такий підхід забезпечить формування людського капіталу, необхідного для успішної реалізації стратегії «зеленої» трансформації.

5. Створення ефективних інституцій та механізмів контролю є критичним елементом державного регулювання у процесі «зеленої» трансформації економіки. Цей напрям передбачає формування спеціалізованих державних органів, відповідальних за розроблення, імплементацію та моніторинг екологічної політики. Важливим аспектом є забезпечення їх незалежності та наділення відповідними повноваженнями для ефективного виконання функцій. Паралельно необхідно розвивати систему екологічного моніторингу та аудиту, включаючи впровадження сучасних технологій збору та аналізу даних.

Важливим є також створення прозорих механізмів звітності та оцінювання впливу на навколишнє середовище, що дасть змогу забезпечити відповідальність бізнесу та ефективність державної політики. Такий інституційний фреймворк сприятиме системному підходу до екологізації економіки та підвищенню ефективності державного регулювання у цій сфері.

6. Міжнародне співробітництво та інтеграція є важливим напрямом державного регулювання у контексті «зеленої» трансформації національної економіки. Цей аспект передбачає активну участь країни у глобальних ініціативах та програмах, спрямованих на вирішення екологічних проблем та просування сталого розвитку.

Основними елементами є ратифікація та імплементація міжнародних екологічних угод, участь у міжнародних форумах та робочих групах з питань зміни клімату та збереження біорізноманіття. Важливим є також розвиток двосторонніх та багатосторонніх партнерств для обміну досвідом, технологіями та найкращими практиками у сфері «зеленої» економіки. Держава може сприяти інтеграції національних підприємств у глобальні «зелені» ланцюги створення вартості та залученню міжнародних інвестицій у екологічно орієнтовані проекти. Така міжнародна співпраця підвищить ефективність національних зусиль з «зеленої» трансформації та сприятиме глобальній екологічній стійкості.

7. Підтримка місцевих громад та ініціатив є важливим компонентом державного регулювання у забезпеченні «зеленої» трансформації національної економіки. Цей

напряма передбачає децентралізований підхід до вирішення екологічних проблем, визнаючи ключову роль локальних спільнот у впровадженні сталих практик. Держава може стимулювати цей процес через створення механізмів ефективного управління, які забезпечують залучення громадян до прийняття рішень стосовно екологічних проєктів на місцевому рівні. Важливим аспектом є також надання фінансової та технічної підтримки громадським організаціям та ініціативним групам, що реалізують проєкти з охорони довкілля та розвитку «зеленої» економіки. Такий підхід сприяє формуванню екологічної свідомості, посиленню соціальної відповідальності та розвитку локальних екосистем сталого розвитку, що є фундаментальним для успішної «зеленої» трансформації на національному рівні.

ВИСНОВКИ

Зважаючи на висвітлення ключових напрямів державного регулювання у забезпеченні «зеленої» трансформації національної економіки, свідчить про необхід-

ність системного та інтегрованого підходу до цього процесу. Ефективна державна політика у цій сфері має охоплювати широкий спектр інструментів: від створення відповідної законодавчої бази та фінансових стимулів до розвитку інфраструктури, освіти та міжнародного співробітництва. Особливо важливим є забезпечення синергії між різними напрямами регулювання, що дасть змогу досягти максимального ефекту у проєктуванні «зеленої» економіки.

Водночас ключовою є роль держави у створенні сприятливого середовища для інновацій, інвестицій та сталого розвитку з одночасним залученням широкого кола стейкхолдерів, включаючи бізнес, громадянське суспільство та місцеві громади. Така багаторівнева та мультистейкхолдерська стратегія забезпечить комплексну «зелену» трансформацію національної економіки, підвищуючи її конкурентоспроможність та екологічну стійкість в глобальному контексті.

Список використаних джерел

1. Андібур А.П., Андібур Н.І., Андібур А.А. Зелена економіка та її вплив на сталий розвиток: можливості та виклики. 2023. *ВВК*. №29. С. 5–10.
2. Бакуліна О., Тернопільська В. «Зелена» економіка як умова сталого розвитку. *Herald of Kyiv Institute of Business and Technology*. 2021. №48 (2). С. 39–44.
3. Боровик Ю.Т., Єлагін Ю.В., Полякова О.М. «Зелена економіка»: сутність, принципи, перспективи для України. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2020. № 69. С. 75–83.
4. Горбач Л., Рубан О., Гуменюк Я. Зелена економіка та стале виробництво в умовах глобалізації. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3338/3265>
5. Карпа М. Державна екологічна політика у сфері забезпечення екологічної безпеки та сталого розвитку в Україні. *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення*. 2024. № 7. С. 57–65.
6. Кононенко І. Державна екологічна політика в умовах децентралізації влади в Україні. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2021. № 2 (27). С. 67–74.
7. Мельник В., Поліщук О. Сталий розвиток в умовах глобалізації. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2424/2344>
8. Сергій К., Миргородська М. Державна екологічна політика в умовах цифрового розвитку суспільства: механізми мережевого управління. *Аспекти публічного управління*. 2023. Т. 11. № 3. С. 30–37.
9. Харчук О.О. Сталий розвиток: економічний, екологічний і соціальний аспект. Україна у глобальному світі: колективна монографія. Рига, 2020. С. 209–225.
10. Хахула Б.В. «Зелена економіка» – основа інноваційного розвитку аграрного сектору України. *Продовольчі ресурси*. 2023. № 11 (20). С. 256–264.

References

1. Andibur A.P., Andibur N.I., Andibur A.A. Green economy and its impact on sustainable development: opportunities and challenges. 2023. *ВВК*. No. 29. pp. 5–10. (In Ukrainian).
2. Bakulina O., Ternopil'ska V. «Green» economy as a condition for sustainable development. *Herald of Kyiv Institute of Business and Technology*. 2021. No. 48 (2). pp. 39–44. (In Ukrainian).
3. Borovyk Y.T., Yelahin Y.V., Poliakova O.M. «Green economy»: essence, principles, prospects for Ukraine. *Her*
4. Horbach L., Ruban O., Humenyuk Y. Green economy and sustainable production in the conditions of globalization. *Economy and society*. 2024. No. 59. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3338/3265> (In Ukrainian).
5. Karpa M. State environmental policy in the sphere of ensuring environmental security and sustainable development in Ukraine. *Public administration: concepts, paradigm, development, improvement*. 2024. No. 7. pp. 57–65. (In Ukrainian).
6. Kononenko I. State environmental policy in the conditions of decentralization of power in Ukraine. *Geopolitics of Ukraine: history and modernity*. 2021. No. 2 (27). pp. 67–74. (In Ukrainian).
7. Melnyk V., Polishchuk O. Sustainable development in the conditions of globalization. *Economy and society*. 2023. No. 50. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2424/2344> (In Ukrainian).
8. Serhii K., Myrhorodska M. State environmental policy in the conditions of digital development of society: mechanisms of network management. *Aspects of public administration*. 2023. Vol. 11. No. 3. pp. 30–37 (In Ukrainian).
9. Kharchuk O.O. Sustainable development: economic, ecological and social aspects. Ukraine in the global world: a collective monograph. Riga, 2020. pp. 209–225 (In Ukrainian).
10. Khakhula B.V. «Green economy» – the basis of innovative development of the agricultural sector of Ukraine. *Food resources*. 2023. No. 11 (20). pp. 256–264 (In Ukrainian).

Andrii HLUSHCHENKO

PhD in Economics, Associate Professor, doctoral student, Academy of Labor, Social relations and Tourism

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1897-4837>

e-mail: statproff@gmail.com

THE ROLE OF STATE REGULATION IN ENSURING THE "GREEN" TRANSFORMATION OF THE NATIONAL ECONOMY

Green transformation of the state's economy is an important aspect of modern economic policy aimed at ensuring sustainable development and minimizing the negative impact on the environment. This process involves a transition from traditional economic models based on fossil fuels and significant consumption of natural resources to more environmentally friendly and energy efficient technologies. Such a transformation helps reduce greenhouse gas emissions, reduce environmental pollution, and preserve natural resources for future generations.

The use of energy-efficient sources helps reduce dependence on fossil fuels and ensures the stability of energy supply in the long term. In addition, the introduction of energy-efficient technologies in various sectors of the economy allows to significantly reduce energy consumption and costs of its production, which has a positive effect on economic indicators and the ecological situation in the country.

The transition to more ecologically clean production processes and technologies, as well as the introduction of electric vehicles and other environmentally safe types of transport, allows to significantly reduce the amount of harmful emissions into the atmosphere. This helps to improve air quality, reduce the level of diseases associated with environmental pollution, and increase the general standard of living of the population.

The green transformation of the economy also involves the active participation of the state in the formation of the appropriate regulatory and legal framework and the creation of economic incentives for enterprises and citizens. Tax breaks, subsidies, public investment in green technologies and infrastructure are important tools to support this process. At the same time, increasing public awareness of the importance of environmental responsibility and involving the public in decision-making contributes to the formation of an environmentally conscious society.

Thus, the green transformation of the economy is a complex process that requires the efforts of the state, business and civil society. It ensures not only environmental safety, but also sustainable economic development, improving the quality of life of the population, and preserving natural resources for future generations.

Keywords: green economy, sustainable development, green transformation, economic transformation, state regulation